

LLUÍS CALDERER, HOME DE COMBAT

JAUME HUCH

Al caràcter afable i bonhomíós de Lluís Calderer (Manresa, 1944), podria semblar no correspondre-li el qualificatiu que encapçala el títol del present escrit. Però no ens enganyem. En parlar d'ell, no podem referir-nos sinó a l'home de lletres íntegre i incorruptible; és a dir, a l'escriptor indefallent i a l'intel·lectual compromès, i, per tant, combatiu... És clar, però, que un títol semblant avui ja no s'estila. I no m'estranyaria que, en llegir-lo, algú hagi pogut pensar que ens referíem a una persona de temps ja reculats o fins i tot caducs.

Per sort, no és així. Tot i les hores baixes que hem de viure com a poble, la nostra cultura, la nostra llengua i la nostra literatura compten encara amb el tremp i la força d'alguns homes de combat —pocs, malauradament— com Lluís Calderer. I, com veieu, d'entrada resulta difícil per no dir impossible parlar d'ell donant raó bàsicament del vessant creatiu de la seva obra. La projecció de la seva activitat en estadis ben diversos de l'art i de la cultura ens empenyen a considerar-lo, abans que res, com un home que malda, des de la seva joventesa, per veure realitzat el seu somni —una aspiració que alguns compartim— d'accedir a una vida plena, lliure, culta i sensible, tant com a individus que com a membres integrants d'una mateixa comunitat.

Dit això, voldria afegir-hi encara, en aquest preàmbul, que si per algun motiu el lector ha considerat sorprenent aquesta introducció, potser també el sorprendrà saber que, professionalment,

i des de fa molts anys, Lluís Calderer es dedica a l'ensenyament. Més encara, que no es tracta pas d'un catedràtic d'universitat ni tampoc d'un professor d'ensenyament secundari. Calderer és mestre. I ha dut i du a terme la seva tasca educativa a l'escola amb el mateix esperit amb què ha exercit d'home de cultura i de divulgador cultural.

És, de fet, des de principis dels anys seixanta que ja es prodiga en múltiples activitats de difusió cultural. Ha donat moltes i molt diverses classes, cursos i conferències, principalment sobre temes monogràfics i autors de la literatura catalana i universal. En aquest sentit, caldria esmentar, per exemple, noms com Verdaguer, Carner, Espriu, Rilke, Faulkner, Ungaretti, Pla, Rodoreda, etc. I remarcar, d'entre els dels darrers anys, els seus cursos sobre *La poesia de Carles Riba* (1994) i *El pensament de Joan Maragall* (2002), que han tingut una gran acollida. Cal fer esment també, per citar-ne dos més, dels impartits sobre *Mite i literatura* (1996) i sobre la *Novel·la contemporània*, que s'ha estès al llarg dels cursos 2000-2001 i 2001-2002.

Pel que fa a la seva participació activa en la vida cultural i artística de la ciutat de Manresa, cal referir-se també a la seva dedicació al teatre. En aquest sentit, ja formà part del grup *Art viu* (1965-1968), on es dedicà sobretot a la direcció teatral amb la posada en escena d'obres i de lectures d'autors com Brecht, Ionesco, Espriu, Pedroló o Capmany, entre d'altres. Aquesta dedicació ha estat represa anys després amb la crea-

ció del grup *Faig Teatre*, amb el qual, des del 1996, ha proposat també lectures i ha realitzat muntatges d'autors catalans com Bertrana, Carner, Calders, Trabal, Manent, Sarsanedas, i Palau i Fabre; i d'estrangers com Strindberg, Thèkhov, Beckett, Pinter, Szymborska, a més de Molière i Shakespeare.

D'altra banda, podríem recordar la seva participació en les activitats de Cine-Club Manresa, entre 1969 i 1973, i el fet que, des de la seva fundació, és membre del col·lectiu *Quaderns de Taller*, que aplega amb voluntat interdisciplinària creadors molt diversos del camp de les arts plàstiques, l'arquitectura, la música, la literatura... A més, l'any 1976, Calderer va ser un dels fundadors de l'entitat *Faig Cultura* i és, des dels inicis, membre de l'equip coordinador de la revista *Faig Arts*, des d'on ha impulsat, de Manresa estant, una publicació rigorosa amb una clara vocació nacional, i en la qual ha publicat estudis i articles ben diversos sobre literatura o estètica. Els objectius de la revista han tingut una altra extensió amb la creació de la col·lecció *Faig Monogràfics*, la qual, des del 1990, ha publicat obres de Pessoa, Manent, Triadú, Romeu i Figueras, T.S. Eliot, i del mateix Calderer: *De la veu a la lletra* (1995), que reuneix vuit textos importants. Cinc tracten de llibres i d'autors catalans (Aribau, Verdaguier, Víctor Català, Carner i Espriu) i tres de l'obra d'escriptors d'altres literatures (Rilke, Faulkner i Ungaretti).

Arribats a aquest punt, és bo de prosseguir pel camí fet per Calderer com a estudiós de la literatura o en el camp de l'assaig i de la crítica. Cal recordar, bàsicament, a més del ja esmentat (i sense tenir espai per apuntar altres treballs importants publicats en enciclopèdies o en forma de pròlegs), els títols següents: *Introducció a la Literatura* (Teide, 1989) —un manual rigorós, amè i completíssim— i *Diàleg amb la poesia* (Columna-L'Albí, 1996), que reuneix una seixantena d'escrius que va escriure per a la secció "Poesia" del suplement "Idees" del diari *Regió 7*. Es tracta d'un treball que, a banda d'establir un pont amb els

textos per tal de revelar-ne el sentit i facilitar-ne la lectura, podria constituir la base d'una antologia poètica universal en llengua catalana.

CALDERER, POETA I NARRADOR

Hem de referir-nos, ara, al vessant més estrictament creatiu de la seva obra. Com a poeta, Lluís Calderer es va donar a conèixer sobretot amb la publicació del llibre *Essència del temps*, l'any 1982, amb unes imatges de Josep Barés. Aquesta dedicació a l'escriptura com a creador, si ens limitéssim a observar les dates de les obres publicades, podríem creure que ha estat interrompuda durant alguns anys i represa, per tant, després d'un lapsus de temps significatiu. No és ben bé així. Com insinuàvem al començament, hem d'entendre que l'obra poètica i narrativa de Calderer ha crescut i ha madurat amb el pas dels anys, gràcies a un conreu tenaç, que s'ha vist tothora enriquit per la que potser ha estat la seva gran passió i la dedicació més constant de la seva vida: la lectura. Lluny de les modes, dels cenacles literaris sibil·lins i de les seves capelletes, Lluís Calderer ha dut a terme una feina sovint callada i pacient, que, en aflorar, ha fet gala de la seva maduresa i del seu treball consciencios i responsable.

Des de Manresa, i també amb il·lustracions de Josep Barés, l'any 1984 va sortir a la llum el recull de narracions aplegades a *La Seu se'n va a córrer món i altres contes*. Anys després, donaria a conèixer les seves *Màscara per a la companyia del teatre dels somnis* (La Magrana, 1990), que obren la porta en certa manera a l'aparició, durant la dècada dels noranta, de tres títols més que ja són absolutament indispensables dins la seva bibliografia. Ens referim a dos reculls poètics i a un nou volum de narracions. Els primers són: *Mentre la pols es mou* (Columna, 1995) i *El pacte clos* (Columna, 1997). I el segon és *Figuracions* (Columna-L'Albí, 1998), que incorpora un total de catorze relats escrits al llarg de vint anys. En

tots aquests relats, com ell mateix va subratllar, s'amalgamen i conviuen harmònicament la realitat i el somni, la història i el mite, coexistent en les tres dimensions temporals. L'interès i l'originalitat de la seva obra ha estat reconeguda recentment per Sam Abrams en incorporar-lo a la seva *Antologia del poema en prosa en la literatura catalana actual* (Proa, 2001).

Per acabar, voldria recordar només que Calderer ha excel·lit també com a traductor. La seva aportació, en aquest sentit, es circumscriu a l'edició de *Sentiment del temps*, de Giuseppe Ungaretti (Ed. 62, 1989), i a les obres *Noces i L'estiu*, d'Albert Camus (Ed. 62, 1990).

I tampoc no voldria deixar al tinter que, amb Ernest Maruny i Josep M. Massegú, va tenir cura de l'edició i presentació de l'*Obra lírica* (Columna, 1995), de l'enyorat Josep Junyent i Rafart.

JAUME HUCH I CAMPRUBI (Berga, 1961). Llicenciat en Filologia Catalana, va compaginar els estudis de llengua i literatura catalanes amb els d'arts gràfiques i de fotografia. Va llegir una tesi sobre Ramon Vinyes i, l'any 1986, va fundar les Edicions de L'Albí i la revista de poesia *Ultime*. Forma part del col·lectiu Faig Cultura i de l'equip coordinador de la revista *Faig Arts*. Ha publicat el poemari *Tentinejant* (1998), la novel·la *Els ulls de la Geganta Vella* (2002) i diverses traduccions. Amb el pseudònim de Mitus Stampa, escriu també per al públic infantil i juvenil.

TRES POEMES INÈDITS DE LLUÍS CALDERER

Algú dirà demà:

—Anit vam tenir pluja
que l'esperàvem tant.

S'ha fet cendra al fogar
la taula escantonada.

I un pas ferm i feixuc,
entenebrat, avança.

Un cantussol del vent
neguits del bosc encalma.

I el missatger saturn
en ranejar la porta
s'ha esvanit amb el fum.

Tot dins la nit navega
banyat en llum de gel.

De molt lluny revingut,
riu de memòria encesa,
amb tu, de tu, en tu,
jo-tu, torno a ser ara,
sí, paraula vernal,
a casa.

CAP AL TARD, UN DIA D'HIVERN, A SIURANA

L'ull encleda paret
tocada de biaix
per claror ponentina.

En sarcòfag obert
indici de presència.

No t'atures, però,
reactor de les hores.

Divuit ulls cap d'agulla
tracen des del timpà
un pont sobre l'abisme.

I l'aire amb mà d'arpista
en el sud absidal
els brins que encerclen creus
pessigolleja.

És fosc; calla la veu
allò que pluja i vent
també delaten.

MONCUCCO

*“Ma abbiamo tutti una montagna
dell’infanzia.”*

Cesare Pavese

Punxa del campanar,
espina o sageta?

Enlairament dels ulls,
davallada al fons
de membrances defeses
per murades de temps.

Trànsit arborat
i tornar a néixer vinya
—gotim d’anhel,
de claror ambarina.

Inaudible, el crit
primordial
relliga i allibera.
I enllà dels vells
escalfabancs
—fruit d’olivera amarga,
llavor de cementiri cleda
al cor d’una ala estesa—,
el gegant, rodamón
per mars llunyanes,
ha esdevingut muntanya
—solana i obac,
receptacle de llum,
pluges i cants de l’aire.

Punxa del campanar:
espina i sageta.